

RUBENS VE REMBRANDT’IN “GANYMED’İN KAÇIRILIŞI” ESERLERİNİN İNCELENMESİ

Ahmet MANSUROĞLU¹

Özet

Yunan mitleri, geçmişten günümüze birçok sanatçının eserlerine kaynaklık etmiştir. Her sanatçı ele aldığı mit ve anlatıları kendine has üslubuyla yorumlayıp, her seferinde ele alınan hikayenin bambaşka yorumlarını üretmiş ve sanatın görsel arşivine farklı imgeler sunmuştur. Bu çalışmanın konusunu da iki Barok Dönem resim sanatının ustası “Pieter Paul Rubens” ve “Rembrandt van Rijn”in “The Abduction of Ganymede (Ganymede’nin Kaçırılışı)” olarak adlandırılan eserleri oluşturmaktadır. Birçok sanatçı tarafından farklı ve benzer yönleriyle ele alınan “Ganymede’nin Kaçırılışı” miti bu iki önemli usta tarafından oldukça farklı imge ve bağlamlarda ele alınmıştır. Sanatçılar birbirlerine yakın zaman ve bölgelerde yaşasa da aynı miti işleyişlerindeki farklılık ilgi çekicidir. Bu nedenle, sanatçıların benzer bir konuyu birbirlerinden oldukça farklı yorumladıkları bu eserler çalışmanın konusunu oluşturmakta ve iki eser üzerinden bir karşılaştırma yapılmaktadır. Çalışmada ele alınan Rubens ve Rembrandt’ın “Ganymede’nin Kaçırılışı” eserleri ile ilgili veriler, literatür taraması ve doküman incelemesi teknikleriyle toplanmıştır. Eserlerdeki, biçimsel, sembolik ve ikonografik veriler göz önünde bulundurularak karşılaştırmalı bir çözümleme ve okuma yapılmaya çalışılmıştır. Eser betimlemelerindeki farklılıkların irdelenmesi, semboller ve

---

¹ Araş.Gör., Ankara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Temel Sanat Eğitimi Bölümü, amansuroglu@ankara.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-2329-9821>

göstergeler bağlamında eser üzerinde çıkarımlar yapılması bu çalışmanın temel amacını oluşturmaktadır. Eserlerin karşılaştırmalı çözümlemesi sonucunda, her iki sanatçının da aynı miti kendilerine özgü teknik, yorum ve imgeler kullanarak betimledikleri sonucuna ulaşılmıştır. Eserlerde "Ganymede'nin Kaçırılışı" mitine bağlı olarak sanatçılar, özellikle mitin zaman bağlamı ve mekan konusunda, "Ganymede" ve "Zeus" karakterlerinin betimlenmesinde birbirlerinden oldukça farklı yollar izlemişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Pieter Paul Rubens, Rembrandt van Rijn, Ganymede'nin Kaçırılışı, Barok Resim, Eser İnceleme

Examining of "The Abduction of Ganymede" in Rubens and Rembrandt

Abstract

Greek myths have been the source of the artworks of many artists from the past to the present. Each artist interpreted the myths they dealt with in their own unique style, produced completely different interpretations of the story being addressed each time, and presented different images to the visual archive of art. The subject of this article is the paintings of "Pieter Paul Rubens" and "Rembrandt van Rijn", called "The Abduction of Ganymede", of the two masters of Baroque Period painting. The myth of the "Abduction of Ganymede", which has been handled with different and similar aspects by many artists, has been handled by these two important masters in quite different images and context. Although the artists live close to each other in times and regions, the difference in how they treat the same myth is interesting. For this reason, these works, in which the artists interpret a similar subject quite differently from each other, constitute the subject of the study. The data regarding the "Abduction of Ganymede" by Rubens and Rembrandt, discussed in the study were collected by literature review and document review techniques. A comparative analysis and reading has been made by considering the formal, symbolic and iconographic data in the artworks. As a result of the comparative analysis of the works, it was concluded that both artists described the same myth using their own techniques, interpretations and images. The Artists' in the artworks, have followed quite different ways from each other in depicting the characters of "Ganymede" and "Zeus", especially regarding the time context and space of the myth, depending on the myth of "Ganymede".

Keywords: Pieter Paul Rubens, Rembrandt van Rijn, The Abduction of Ganymede, Baroque Painting, Investigation of Paintings

1.Giriş

Bu çalışmada, Barok resmin iki usta ismi, Rembrandt van Rijn (1606-1669) ve Pieter Paul Rubens'in (1577-1640) aynı mitolojik konuyu resmettikleri, "Ganymede'nin Kaçırılışı" eserleri biçimsel, sembolik ve mitolojik imgeler bağlamında ele alınarak incelenmiştir. Birbirlerine yakın dönem ve coğrafyalarda yaşamış bu iki sanatçının aynı konuyu, birbirlerinden oldukça farklı teknik ve betimlemelerle yorumlaması ilgi çekicidir. Bir yanda "metafizik anlatım gücü, renklerin parlaklığı, duygu dünyasının derinliği" (Ülkü, 1981a) ile "ışığın ve gölgenin ressamı" (Rembrandt van Rijn'in 407'nci Doğum Günü ve Rembrandt Van Rijn, 2013) olarak bilinen ve "yaşamını bir dizi kendi portresiyle inanılmaz bir şekilde belgelemiş" (Gombrich, 2011, s. 420) olan Rembrandt van Rijn (1606-1669) ve eseri "Ganymede'nin Kaçırılışı". Diğer yanda bir ressam, bir "saray ressamı" (5000 den fazla eseri ile çağının en özgün ve çalışkan Barok ressamı Rubens, 2020) aynı zamanda "diplomatik ve siyasal açıdan hassas görevler" (Gombrich, 2011, s. 397-403) üstlenen, "özgür kompozisyon anlayışını, berrak renklerinin ve coşkulu fırça vuruşlarının da ortaya koyduğu gibi, ister konu açısından, isterse biçimsel-sanatsal açıdan olsun o güne dek gelmiş geçmiş bütün sanatçıların deneyimlerini adeta, bir birleşim içinde" (Ülkü, 1981b) bütünleştiren, dönemin "Resim Fabrikası" (Biyografiler-Peter Paul Rubens, b.t.) olarak adlandırılan büyük bir atölyeyi de yöneten alegori ve çok figürlü resmin ustası Pieter Paul Rubens (1577-1640) ve eseri "Ganymede'nin Kaçırılışı".

Rembrandt ve Rubens'in ele alınan "Ganymede'nin Kaçırılması" eserlerine kaynaklık eden mitolojik öykü, Yunan mitolojisinde geçen "Zeus'un Aşkları" kategorisinde incelenen "Ganymede'nin Kaçırılması" mitosudur. Burada bahsedilen mitos kavramı mitolojinin inceleme alanına girmektedir. Yunan dilinde söylenen ve duyulan söz, masal, efsane, öykü anlamında kullanılan mitoslar, tüm sanat kollarında konu edilip işlenmiş, işlendikçe değişmiş, ne kadar sanatçı varsa o kadar biçim almıştır; böyle bir çeşitlilik, özgürlük ve özerklik hiçbir din ve efsanelerde görülmez, bu yüzden ilk çağ mitosu din adamının değil sanatçının uğraşdır, yön ve biçimi sanat alanında verilmektedir (Erhat, 2013, s. 5-7).

Çalışmada incelenen eserlerde ele alınan "Ganymede'nin Kaçırılışı" mitosuna, baş tanrı Zeus mitlerinden "Zeus'un Aşkları" mitosları arasında en bilinenlerindedir. Olimpos'un baş tanrısı Zeus güçlü tanrısallıklarının yanı sıra sayısı pek çok olan aşklarıyla da mitolojik öykülerde konu edilmiştir, bu yüzden bu mitoslar Zeus ile ilgili mitlerin büyük bir bölümünü oluşturmaktadır.

"Zeus'un Aşkları" mitosları denildiğinde bu mitoslar farklı başlıklar altında incelenebilmektedir. Bu başlıklar; Zeus'un ölümsüz kadınlarla olan birliktelikleri

(Demeter, Thetis gibi), ölümlü kadınlarla olan birliktelikleri (Danae, Leda, Europa gibi) ve ölümlü erkeklerle olan birliktelikleri (Ganymede) olarak sınıflandırılabilir.

Rembrandt'ın ve Rubens'in betimlediği Zeus'un Ganymede'ye duyduğu aşkı konu eden mitosa göre: “Ölümlülerin en güzeli sayılan (Erhat, 2013, s. 116), Kral Tros'un oğlu olan Ganymede'nin güzelliğine kendini kaptıran Zeus, onunla birlikte olmak, onu kendisinin ve Olimpos tanrılarının sakisi yapmak ister; kartal tüylerine gizlenerek -veya kartal şekline girerek- Ganymede'yi çobanlık yaptığı Troya Ovasından Olimpos dağına kaçırır (Graves, 2012, s. 142-144). Ganymede “orada süt ve peynir yerine Ambrosia ve Nektar ile” beslenmiş “güzel yüzü ve hoş endamıyla Tanrıların gözünü okşamak için ebedi gençliğini muhafaza” etmiştir (Can, 2014, s. 53-54)

Ganymede'nin kaçırılmasından sonra Zeus, karşılık olarak çocuğun babasına ölmez atlar armağan etmiş ve onu Hebe yerine tanrıların sofrasında şarap sunucusu olarak kullanmıştır (Erhat, 2013, s. 116). Zeus ve Ganymede'yi anlatan bu mitos özellikle Yunan ve Roma toplumunda yetişkin bir erkeğin bir delikanlıya duyduğu şiddetli arzuyu dini temalarla işlediği için popüler hale gelmiş, söz konusu mitosun Yunan felsefesine yansması; erkeklerin, kadınların yardımı olmaksızın da ayakta durabileceği ve onların yeni bir tür aşk serüvenine atıldıkları şeklinde olmuştur (Graves, 2012, s. 142-144)

Rembrandt ve Rubens'in eserlerinin ikisinin de ismi “Ganymede'nin Kaçırılması”dır (The Abduction of Ganymede). Eserler benzer konularda, yakın dönem ve coğrafyalarda betimlense de resimlerin biçimlendirilmesinde birçok açıdan farklar göze çarpmaktadır. Eserlerin yapım tarihleri, mitin işleniş biçimleri, biçimsel ve üslup farkları ilk göze çarpan özelliklerdir. Bu bağlamda, her iki sanatçı da aynı miti kendilerine özgü teknik, yorum ve imgeler kullanarak betimlemiştir. Eserlerde “Ganymede'nin Kaçırılışı” mitine bağlı olarak sanatçılar, özellikle mitin zaman bağlamı ve mekan konusunda, “Ganymede” ve “Zeus” karakterlerinin betimlenmesinde birbirlerinden oldukça farklı yollar izlemişlerdir..

2. Rubens ve Rembrandt'ta Ganymede'nin Kaçırılışı

Rubens ve Rembrandt'ın “Ganymede'nin Kaçırılışı” eserlerinde en çok göze çarpan farklılıklardan biri mitosu yorumlama farklılığı ve bunun getirisi olarak olayın gerçekleştiği zaman farklıdır. Eserlerde Ganymede mitosunda olayın farklı zaman bağlamları betimlenmektedirler. Rembrandt'ın eserinde (Görsel 1) kartal

şekline bürünen Zeus'un, Olimpos'a kaçırmak üzere yakaladığı Ganymede'nin havada çırpınma sahnesi betimlenmiştir. Yani bu eserde Ganymede'nin kaçırılma eyleminin gelişme sahnesi tasvir edilmektedir. Rubens'in eserinde (Görsel 2) ise, Ganymede'nin Zeus tarafından kaçırılıp Olimpos'a getirilmiş olduğu sahne tasvir edilmiştir. Yani Ganymede'nin kaçırılma eyleminin sonuç sahnesi resmedilmiştir.

Görsel 1. Rembrandt Harmesz van Rijn, Ganymede'nin Kaçırılışı, tuval üzerine yağlıboya, 1635, 177x129 cm, Gemäldegalerie Alte Meister, Almanya (Staatliche Kunstsammlungen Dresden, b.t.)

Her iki eserde de kartal figürleri normal bir kartal boyutunun üzerinde bir büyüklükte tasvir edilmiştir. Her iki resimde de kartal figürleri kaçırıldıkları Ganymede'yi taşıyabilecek bir boyuttadır denebilir. Eserlerde betimlenen kartal figürlerinin bu denli büyük olmalarına bazı sebepler gösterilebilir. Bunlardan sebeplerden birinin; kartalın şekil değiştirmiş baş tanrı Zeus olduğunu betimlemek (yani kartalı anormal boyutlarda göstererek tanrısal bir özellik katmak) olduğu düşünülebilir. Diğer sebep olarak, her iki ressamın da kaçırılma olayının inandırıcılığını artırmayı amaçladıkları söylenebilir. İşlenen konu mitolojik bir kurgu olsa da sanatçılar, çizimlerini gerçekçi ve inandırıcı yapmak adına Zeus'u temsil eden kartal figürünü Ganymede figürünü taşıyabilecek bir boyutta çizmiş olabilir. Özellikle “klasik efsanelerin ve alegorik buluşların elinde, inandırıcı bir canlılık kazanması” (Gombrich, 2011, s. 402) ile bilinen Rubens'in, olayın hem mitolojik-tanrısal yönünü vurgulamak hem de görselin inandırıcılığı artırmak adına yukarıda bahsedilen her iki amaca uygun bir betimleme yaptığını söylemek mümkündür.

Görsel 2. Pieter Paul Rubens, *Ganymede'nin Kaçırılışı*, 1611-12, tuval üzerine yağlıboya, 203x203 cm, Schwarzenberg Palace, Avusturya (Web Gallery of Art, b.t.)

Rubens'in alegorik hikaye anlatımı, idealist formları ve sıradışı mekan kurgusuna rağmen, Rembrandt'ın olayı ve figürleri günlük yaşamda karşılaşılabilecek bir olay gerçekçiliğinde betimlediği söylenebilir. Çünkü İzleyici Rembrandt'ın üstün portrelerinde gerçek insanlarla yüz yüze gibidir, onların sıcaklığını, ilgi gereksinimlerini, yalnızlık ve acılarını hissederek; Rembrandt da Shakespeare gibi her tür insanın ruhunu kavrayabilmiş ve hangi durumda nasıl davranacaklarını sezebilmiştir (Gombrich, 2011). Bu bağlamda Rembrandt'ın çocuk "Ganymede" ile bir empati kurduğunu, onun olay anındaki korkularını betimlediği söylenebilir.

İki eserde de kartal boyutları normalin üzerinde bir boyutta çizilmesi bakımından benzerlik gösterse de yorum olarak farklılıklar göstermektedir. Öncelikle iki eserde kartal boyutları aynı değildir. Rubens'in eserinde kartal genç, yapılı ve kaslı Ganymede'yi taşıyabilecek kadar büyük; Rembrandt'ın eserindeki kartal ise tumbul ve iri bir küçük çocuğu taşıyabilecek kadar büyüktür.

Rubens'in eserinde kartal gösterişli, parlak ve güzel tüyleri olan asil ve güçlü bir şekilde, bir kartalın olabileceği en mükemmel formda betimlenmiştir. Gökyüzüne hâkimiyetleri, göksel olanlarla ilişkilendirilmeleri bağlamında da temsil ettiği baş tanrı Zeus'un olumlu ve güçlü yönlerini taşımaktadır denebilir (Gibson, 2013, s. 27). Olimpos'un hakimi ve baş tanrısı olduğunu, kanadıyla kavradığı Ganymede ile de izleyiciye gencin, onun himayesinde, ona ait olduğunu gösterdiği söylenebilir.

Rembrandt'ın eserindeki kartal figürü de çocuk Ganymede figürünü taşıyabilecek bir boyutta ve kuvvette tasvir edilmiştir. Fakat buradaki kartal saldırgan ve çirkin bir şekilde betimlenmiştir. Bunun nedeni Rembrandt'ın olaya korkunç ve çirkin bir olay olarak bakması olabilir. Ayrıca kartal her ne kadar büyük ve güçlü görünse de Ganymede'nin çırpınışları ile birlikte çocuğu taşıırken zorlandığı görülmektedir. Çocuğun çırpınışları ve karşı koymasından ötürü Ganymede'yi tam kavrayamamış ve elbisesini tutmuş olan kartalın elbiseyi çekiştirmesi sebebiyle elbiseden kaymak üzere olan bir Ganymede resmedilmiştir.

İki eserdeki Ganymede figürlerine bakıldığında, Rubens'in Ganymede figürü genç, güzelliğinin doruk noktası denebilecek bir yaşta, sarı bukleli saçlı, kaslı, yapılı ve sağlıklı bir erkek figür olarak tasvir edilmiştir. Bu bakımdan tipik bir idealize edilmiş Rubens figürüdür denebilir. Çünkü Rubens "vücutlarda kuvvet etkisini veren erkek adalelerini" (Ülkü, 1981b) abartmasıyla bilinir. Rembrandt'ın eserinde ise Ganymede figürü çok küçük yaşlarda, sağlıklı, tumbul, sarışın ve beyaz tenli bir çocuk olarak resmedilmiştir. İki sanatçı da Barok dönem sanatçısı olmasına karşın güzellik anlayışlarının farklılığı iki resme bakılarak anlaşılabilir. Rubens'in

eserindeki figürden anlaşılacağı üzere Rubens efsanede anlatılan Zeus'un aşık olduğu Ganymede'nin güzelliğini; onu, ideal bir vücuda sahip antik heykeller gibi tasvir ederek göstermeye çalışmıştır. Rubens'in İtalya'ya gittiği dönemde kendinden önceki İtalyan ressamı ne kadar iyi incelediği, onları ve fikirlerini ne kadar iyi geliştirdiği neredeyse tüm eserlerinde olduğu gibi bu eserinde de görülmektedir (Gombrich, 2011, s. 398).

Mitosta geçen olay bir kaçırma, zorla alıkoymaya yönelik olmasına karşın Rubens'in, kartal Zeus'un kanadı üzerinde oturmuş Ganymede'sinde, herhangi bir korku, endişe, üzüntü ifadesi bulunmamaktadır. Buna karşılık Rembrandt'ın resimlerindeki en büyük başarısının duygu ve ifadelerdeki gerçeklik olduğu bilinmektedir. (Ressam Rembrandt van Rijn ve acı dolu hayatı, 2013). “Keskin bir gözlemcilik, özgür bir çizgi ve yoğun psikolojik duygulanımı güçlü bir iç görüyle bütünleştiren Rembrandt” (Esmer, 2006), bu eserinde de Ganymede karakteri ile empati kurduğu, kaçırılan birinin duygularını anlamaya çalışarak resmine aktarmaya çalıştığı söylenebilir. Ganymede'nin kaçırılışında, bir alıkoyma-kaçırılma söz konusudur. Bunun da getirisi olarak korku, endişe, karşı koyma, şiddet gibi duygu ve eylemler de bu olaya karışacaktır. Sanatçı, bu gerilimi yaptığı eserlerde, karakterlerin psikolojik durumlarını betimlemek için kullandığı “ışık-gölge karşıtlığına (chiaroscuro) dayanan” (Köymen, b.t.) bir teknikle güçlendirmiştir. Bu yüzden Rembrandt'ın eserindeki Ganymede zor durumda kalmış, çırpınan, bağırان, ağlayan, korkan hatta korkudan çişini yapan bir çocuk figürü olarak tasvir edilmiştir.

Semra Germaner'in Sakıp Sabancı Müzesinde 22 Şubat-17 Haziran 2012 tarihleri arasında yapılan “Rembrandt ve Çağdaşları Sergisi” konferansları kapsamında yaptığı bir konuşmada (26 Mayıs 2012) bu eserdeki çocuk tasvirinin Rembrandt'ın oğlu Titus olabileceği, ayrıca eserde ölen çocuklarına bir atıfta bulunmuş olabileceğini belirtmiştir. Her ne kadar resme mitolojik eşcinsel bir hikaye kaynaklık etse de, Rembrandt'ın bu olayı, ölen çocukları için bir başka dünyaya kaçmaları veya kaçırılmaları olarak yorumlamış olabileceğini dile getirmiştir (Germaner, 2012). Fakat eser 1635 tarihlidir. Titus ise Rembrandt'ın son çocuğu olup doğum tarihi Metropolitan Sanat Müzesi web sayfasında 1641 olarak geçmektedir (Rembrandt's Son Titus, b.t.). Yani Titus'un bu eserde bulunması imkansız -eğer kaynaktaki tarih yanlış değilse- denebilir. Buna karşılık 1635 yılında Rembrandt'ın ilk çocuğu Rumbertus doğmuş ve daha bir yaşına basmadan ölmüştür. Yani Rembrandt Titus'a değil daha çok diğer ölen çocuklarına ve Rumbertus'a gönderme yaptığı söylenebilir. Fakat Rumbertus'un ölümü büyük olasılıkla ya 1635 yılının sonlarında ya da 1636 yılı içerisinde gerçekleşmiştir. Bu bakımdan, Rembrandt eğer bu resmi Rumbertus'u düşünerek yaptıysa, büyük ihtimal çocuk o dönemde hastaydı. Bu yüzden Rembrandt Rumbertus'ta görmek istediği sağlıklı, güzel bebek profilini Ganymede figürüne aktarmış, bir bakıma Zeus'a güzel bir

bebek sunmuş Rumbertus yerine onu almasına ilişkin bir totem yapmış veya dilek tutmuş olabilir.

Eserlerin genel atmosferine bakılacak olursa, Rubens'in eserinde bir Olimpos betimlemesi ile karşılaşılmaktadır. Figürlerin Olimpos Dağında olduklarını belirtmek için bulutlar arasında uçsuz bucaksız bir mekan betimlemesi yapan Rubens, olmayan bir dünyanın betimini inandırıcı kılmak adına yine bu dünyaya ait öğeler kullanarak bunu farklı bir boyutta sunmuştur. Rembrandt'ın eserinde ise figürlerin arka planında doğal, insan dünyasına ait olduğu sezilen bir manzara görülmektedir. Bu manzara betimlemesi de büyük olasılıkla Ganymede'nin koyunlarını otlatırken kaçırıldığı Troya Ovası'dır. Bu manzarada hava kasvetli ve kapalıdır. Havanın durumu olaya ekstra bir gerginlik katmakta olayın etkisini artırmaktadır. Bu durum Rembrandt'ın klasik resim anlayışının bir sonucudur. Arka planda olayın geçtiği mekanı belirtmek için koyu kahve tonlarında yapılmış bir manzara betimi, figürü ön plana çıkarmak için eserin odak noktasında açık renklerde boyanmış bir Ganymede figürü bulunmaktadır. Ayrıca Ganymede figürünün duygusunu aktarmak onu daha çok ön plana çıkarmak için de asıl figürlerden biri olan kartal Zeus bile koyu renkleriyle Ganymede figürünün gerisinde kalmaktadır.

Rubens'in Ganymede'sinde, genç erkek figür tamamen çıplak olup yalnızca kırmızı bir bez parçası ile cinsel organı örtülmüştür. Sadece cinsel organın örtülmesi büyük olasılıkla o dönem resminin sansür kurallarındandır. Ayrıca bu görüntünün sembolik anlamlar barındırdığı söylenebilir. Figürün cinsel organını örten bez oraya sonradan sansürlemek için eklenmiş gibi durmasından ziyade, sanki figürün bir parçasıyken gencin üzerinden akıp gitmiş bir elbise veya kumaş parçası hissi uyandırmaktadır (sanatçı bu tercihi sansür uygulanmış gibi görülmesin diye de yapmış olabilir). Bu bakımdan, "Ganymede'nin Olimpos'a gelmeden önce giyinik olduğu düşünülürse; Olympos'a geldiğinde kıyafetlerinden sıyrıldığını söylemek mümkündür. Ganymede'nin üzerinden sıyrılan giysileri dünya yaşamına ait ürünler olarak görüldüğünde ve "çıplaklığın kutsala yaklaşma, figüre tanrısal özellikler yükleme gibi bir yetisi olduğuna" (Kocabaş Atılğan, 2013, s. 22) inanıldığı düşünüldüğünde; ölümlü olan Ganymede'nin Olimpos'a getirildiğinde ona ölümsüzlük bahşedileceğine, tanrısal bir özellik kazanacağına ilişkin bir göndermesi olduğu söylenebilir.

Rembrandt'ın eserinde ise Ganymede figürünün üzerinde Rembrandt'ın ve Hollanda Barok'unda birçok sanatçının kullandığı Doğu motifli bir elbise bulunmaktadır. Ganymede'nin elbisesinin Doğu motifleri içerdiği, elbisesinden çıkan kırmızı üzerine altın yıldız işlemeli püskülden ve elbisenin kol kısmında görülen altın yıldızlı dikişli bölgeden anlaşılabilir. Ganymede, kartalın çocuğu vücudundan iyi kavrayamaması ve çocuğun çırpınmalarının da etkisiyle

elbisenin içerisinde neredeyse kayıp gitmektedir. Bu durumun o anki boğuşma anında oluşması mümkün olan bir durumdur. Sanatçı böyle bir ayrıntıyı düşünmüş ve aynı zamanda bu görüntüye büyük ihtimalle sembolik bir anlam da yüklemiştir. Daha önce de bahsedildiği üzere çıplaklık, tanrılara, ölümsüz mitolojik varlıklara özgü bir durumdur ve Ganymede'ye de güzelliğinin muhafazası için ölümsüzlük bahşedilecektir. Zeus'un müdahalesi sebebiyle çocuğun elbisesinden sıyrılması Zeus'un onu ölümsüz yapacağına dair bir bağlantı kurulmasını sağlayabilir. Yine elbisenin bu dünyayı temsil edebileceği göz önünde bulundurulduğunda, elbiseden sıyrılıp gittiğinde (yani Olympos'a vardığında) bu dünya ile bağlarının kopacağı, Olympos'ta Zeus'a ait ölümsüz bir saki olacağına dair bir gönderme yapıldığı da söylenebilir. Bir başka açıdan bakıldığında, Zeus'un müdahalesiyle Ganymede'nin elbiselerinden sıyrılması hali Zeus ile Ganymede arasında gerçekleşecek ilişkiye dikkat çekmek için de betimlenmiş olabilir. Bunun bir bakıma bir tecavüz, bir elde etme sahnesinin ön hazırlığı niteliğinde bir görüntü olduğu söylenebilir.

İki eserde de figür sayıları farklıdır. Rubens' in eserinde ana karakterler Zeus ve Ganymede ile birlikte yaklaşık onaltı figür bulunmaktadır. Rubens'in alışlagelmiş bol figürlü kompozisyonları kendini bu resimde de göstermektedir. Mekan Olimpos olduğundan sanatçı; mekanın Olimpos olduğunu vurgulamak için bir dizi tanrı- tanrıça ve bunlara hizmet eden perileri de esere dahil ederek mekan algısını güçlendirmiştir. Bu betimlemeyle Rubens, Olimpos'ta olup bitenler hakkında bilgi vermenin yanı sıra Ganymede'nin nasıl ve kimlere hizmet edeceğine dair bir ipucu vermek için resmin sol arka düzleminde de bir sahne betimlemiştir. Rembrandt'ın eserinde ana karakterler Zeus ve Ganymede dışında çevrede herhangi bir figür görülmemekle birlikte, dikkatli bakıldığında sağ orta alanda bir kuş silueti görülmektedir. O da büyük olasılıkla sanatçının derinlik ve perspektif kaygılarından ötürü yapmış olduğu veya mekanın çok yüksek bir yer olduğuna ilişkin yapılan bir göndermedir.

İki resimde de Ganymede figürleri sol ellerinde bir şeyler tutmaktadır. Rubens'in eserindeki Ganymede figürünün elinde altın renginde bir kap bulunmaktadır. Bu kabı, resmin sağ üst bölgesinde bulunan iki kadın figürün birinin elinden teslim aldığı görülmektedir. Bu kap büyük olasılıkla tanrıların içkisi olan nektar kasesidir. Ganymede'nin nektar kasesini teslim aldığı kişi de büyük olasılıkla tanrıların Ganymede'den önceki sakisi Hera ve Zeus'un kızları olan Hebe'dir. Ganymede'nin Hebe'den nektar kasesini teslim alması onun bundan sonra Hebe'nin görevini teslim alacağına bir göstergesidir. Ganymede'nin uzandığı yöndeki figürlerden birinin Hebe olduğu düşünülecek olsa da diğer figürün kim olduğu hakkında kesin bir bilgiye ulaşılabilecek bir sembol veya kayda değer bir ipucu bulunamamıştır. Dikkatli bakıldığında, figürün sırtındaki şeffaf kanatlarından ve bol örtülü halinden Olimpos'ta hizmet eden bir peri olduğu düşünülebilir. Ayrıca figürle

ilgili bu görüşün pekişmesinde; eserin sol arka düzleminde ve masanın çevresindeki tanrı ve tanrıçalara hizmet eden, vücutları bahsedilen öndeki figür gibi bol örtüyle kapalı ve kanatlı periler etkili olmuştur.

Rembrandt'ın eserindeki Ganymede figürünün sol elinde ise bir tutam kiraz olarak betimlenebilecek bir kırmızı meyve bulunmaktadır. Ganymede ile ilgili incelenen farklı anlatıların hiçbirinde kiraz meyvesi anılmamaktadır. Bu durum sanatçının sembolize ettiği bir yorum olabilir. Kiraz küçük bir çocuk için çekici bir meyve olabilmektedir. Bu yüzden Zeus Ganymede'yi kaçırmadan önce ona kiraz ikram ederek onu kandırmış olabilir. Bir diğer düşünce ise kirazın sembolik anlamıyla ilgilidir. Mitolojik konulara hakim olan sanatçılar mitolojide betimlenen sembollerini de çalışmalarında kullanmaktadır. Bu bağlamda, kirazın sembolik anlamına bakıldığında, “Yunan mitolojisinde doğum ve yenilenmeyi, Çin’de ise ölümsüzlüğü” sembolize ettiği bilinmektedir (Şahinkaya, 2015). Bu bakımdan olayla ilgili iki görüş açığa çıkmaktadır. Biri; daha önce de bahsedilen, mitosta da geçen, Ganymede'nin Olympos'a kaçırıldığında, kendisine ölümsüzlük bahşedileceğine ilişkin anlatıya gönderme olabilir. Zeus tarafından Ganymede'ye verilen doğum ve yenilenmeyi temsil eden kirazlar, Zeus tarafından Ganymede'ye verilecek olan ölümsüzlüğün (Olimpos'ta yeni bir hayata kavuşacağı ve yenilenmesinin) göstergesidir denilebilir. Ayrıca kirazın rengi olan “kırmızı” sembolik olarak Antik Yunan'da “kutsayan aşkın” rengidir (Gardin & Olorenshaw, 2014, s. 356). Bu bakımdan, kaçırılma öncesi “kirazlar” Zeus tarafından çocuğa verildiyse bu, Zeus'un “Ganymede”ye olan aşkını kutsadığını sembolize eder denebilir. Rembrandt'ın kiraz sembolünü kullanmadaki bir diğer amacına ilişkin varsayım da; daha önce bahsedilen Rembrandt'ın doğmuş ve hasta olduğu veya ölmüş olabileceği varsayılabilir çocukuna ilişkin yapmış olduğu totemle ilgilidir. Doğum ve yenilenme ile ilgili bu sembol Rembrandt'ın doğmamış çocuğu için bir arzu ve temennisi olabilir. Eğer o dönemde çocuğu hastaysa onun iyileşmesi, ölüm beşiğinden kurtulması için veya çok düşük ihtimal de olsa çocuğu ölmüşse onun diğer dünyaya götürüldüğünde yeniden doğacağına orada yeni bir hayatı olacağına ilişkin inancının bir sembolü olduğu söylenebilir.

Sonuç ve Öneriler

Bir sanat yapıtına bakmak her zaman çok katmanlı ve irdelendikçe yeni şeyler keşfedilmesini sağlayan, merak uyandıran ve insanı araştırmaya yöneltten bir eylemdir. Biçimsel, sembolik ve mitolojik imgeler bağlamında incelenmeye çalışılan, Barok dönem içerisinde farklı iki sanatçı tarafından üretilen

“Ganymede'nin Kaçırılışı” eserlerine ilişkin yapılan betimleme ve irdeleme sonucu eserlerin kıyaslanmaları bağlamında, imgeler üzerinde birçok yorumlama yapılmıştır.

Bu iki eserin, aynı dönemde üretilmelerine, aynı isme sahip olmalarına ve aynı mitosu işlemelerine rağmen; birbirlerinden farklı biçimsel, üslupsal, sembolik, teknik ve özelliklerde, kendilerine has, sanatçıların kimliklerini ortaya çıkarabilecek karakteristik bir biçimde üretildikleri söylenebilir. Rubens'in alegorik hikaye anlatımı, idealist formlar ve sıra dışı mekan kurgusuna rağmen, Rembrandt'ın olayı ve figürleri günlük yaşamda karşılaşılabilecek bir olay gerçekçiliğinde betimlediğini söylemek mümkündür. Rubens'in, resimsel kurgusu, gösterişli tekniğiyle, Ganymede ve Zeus arasında geçmiş olan bu mitolojik anlatıyı aslına sadık kalarak, Rembrandt'ın ise aynı anlatıyı öznel bir sembolizmle yorumlandığı söylenebilir.

İki sanatçı da Barok dönemin bazı genel özelliklerini eserlerine taşıdılar da; gerek üstün teknik ve üslup özellikleriyle, gerek kendilerine özgü sanat yapıtları üretmeleriyle, gerek sanat dünyasına getirdikleri yeniliklerle çizgilerin dışına çıkarak kendilerinden sonraki sanat anlayışlarına ve onlardan sonra gelen resamlara da ışık tutmuş ve örnek olmuşlardır.

Kaynakça

Biyografiler-Peter Paul Rubens. (b.t.). 23 Kasım 2020 tarihinde Biyografi Web Sitesi: <https://www.biyografi.info/kisi/peter-paul-rubens> adresinden alındı.

Işık ve Gölgenin Ustası 400 yaşında. (2 Mart 2006). 26 Ekim 2018 tarihinde haber 7 Web Sitesi: <https://www.haber7.com/kultur/haber/141249-isik-ve-golgenin-ustasi-400-yasinda> adresinden alındı.

Rembrandt van Rijn'in 407'nci Doğum Günü ve Rembrandt Van Rijn. (15 Temmuz 2013). 20 Ekim 2018 tarihinde Sabah Gazetesi Web Sitesi: <https://www.sabah.com.tr/yasam/2013/07/15/rembrandt-van-rijnin-407nci-dogumunu-ve-rembrandt-van-rijn> adresinden alındı.

Rembrandt's Son Titus, (b.t.). Metropolitan Museum of Art Web Sitesi: <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/437420> adresinden alındı.

- Ressam Rembrandt van Rijn ve acı dolu hayatı.* (15 Temmuz 2013). 27 Ekim 2020 tarihinde Hürriyet Web Sitesi: <https://www.hurriyet.com.tr/teknoloji/ressam-rembrandt-van-rijn-ve-aci-dolu-hayati-23730229> adresinden alındı.
- 5000 den fazla eseri ile çağının en özgün ve çalışkan Barok ressamı Rubens.* (17 Mart 2020). 24 Ekim 2020 tarihinde Sanatın Öyküsü: <https://www.sanatinoykusu.com/peter-paul-rubens/> adresinden alındı.
- Can, Ş. (2014). Ganymedes. *Klasik Yunan Mitolojisi* (s. 53-54). içinde İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Erhat, A. (2013). Giriş. A. Erhat içinde, *Mitoloji Sözlüğü* (s. 5-7). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Esmer, H. (1 Haziran 2006). *Ötelenmiş Bir Tür: Rembrandt'ın Gravürleri*. 23 Aralık 2020 tarihinde Hayri Esmer Web sitesi: <http://hayriesmer.com/makale/otelenmis-bir-tur-rembrandt-in-gravurleri/6?ln=tr> adresinden alındı
- Gardin , N., & Olorenshaw, R. (2014). Kırmızı. *Larousse Semboller Sözlüğü* (s. 356). içinde İstanbul: Bilge Kültür Sanat.
- Germaner, S. (5 Mayıs 2012). Rembrandt' ın Işıklı ve Gölgele Dünyası. *Rembrandt ve Çağdaşları Sergisi Konferansları*. Sakıp Sabancı Müzesi, Erişim Adresi: <https://www.youtube.com/watch?v=AGER5jS0p7U>.
- Gibson, C. (2013). *Semboller Nasıl Okunur?* İstanbul: Yem Yayın.
- Gombrich, E. (2011). *Sanatın Öyküsü*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Graves, R. (2012). Ganymede. R. Graves içinde, *Yunan Mitleri, Tanrılar, Kahramanlar, Söylenceler* (s. 142-144). İstanbul: Say Yayınları.
- Kocabaş Atılğan, D. (2013). Antik Yunan'da Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Temsili. *Yedi:Sanat, Tasarım ve Bilim Dergisi*, 22.
- Köymen, O. (b.t.). Rembrandt. *Türk ve Dünya Ünlüleri Ansiklopedisi* (s. 4712-4713). içinde İstanbul: Anadolu Yayıncılık.
- Staatliche Kunstsammlungen Dresden, (b.t.). *Inter-institutional research resource on paintings by Rembrandt (Rembrandt Database)*. 22 Ekim 2019 tarihinde <http://forschung.skd.museum/en/projects/details/c/pC/a/show/project/73-inter-institutional-research-resource-on-paintings-by-rembrandt-rembrandtdatabase/> adresinden alındı.
- Şahinkaya, S. (18 Haziran 2015). *Kiraz Mevsimi*. 20 Ekim 2020 tarihinde Mülkiye Haber Web Sitesi: [http://mulkiyehaber.net/kiraz-mevsimi/#:~:text=Kiraz%2C%20Yunan%20mitolojisinde%20doğum%20ve,](http://mulkiyehaber.net/kiraz-mevsimi/#:~:text=Kiraz%2C%20Yunan%20mitolojisinde%20doğum%20ve)

çiçek%20yapmışlardır%2C%20gözleri%20gibi%20bakarlar. adresinden alındı.

Ülkü, V. (Ed.) (1981a). Rembrandt. *Sanat Tarihi Ansiklopedisi 3* (s. 521-527) içinde Görsel Yayınlar.

Ülkü, V. (Ed.) (1981b). Rubens. *Sanat Ansiklopedisi 3* (s. 509-513) içinde Görsel Yayınlar.

Web Gallery of Art (b.t.). *The Abduction of Ganymede*. 22 Ekim 2019 tarihinde https://www.wga.hu/html_m/r/rubens/21mythol/10mythol.html adresinden alındı.